

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Mygdal, Elna.; af Elna Mygdal.

Om Hedebosyning : Foredrag holdt i "Selskabet
Hedebosyningens Fremme" den 26. Marts
1909

Udgivet år og sted | Publication time and place: København : trykt hos Nielsen & Lydiche, 1909

Fysiske størrelse | Physical extent:

8 s. :

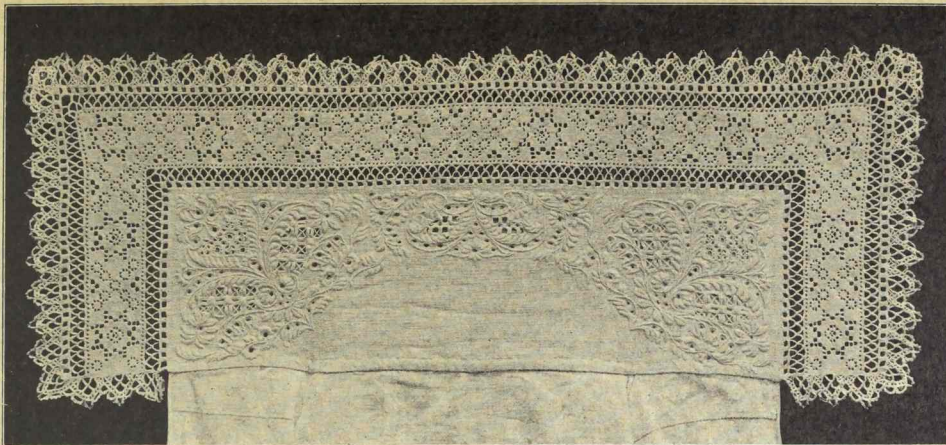
DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

SÆRTRYK AF TIDSSKRIFT FOR INDUSTRI 1909.

OM HEDEBOSYNING

FOREDRAG HOLDT I

»SELSKABET HEDEBOSYNINGENS FREMME«

DEN 26 MARTS 1909

AF

ELNA MYGDAL

*Vi har i de gamle Hedebo- og Amagersyninger,
— i de skønne Guld- og Sølvbroderier fra Kvind-
huer — i de brogede vidunderlige Broderier i Silke
og Uld og i vævede og strikkede Sager fra For-
tidens Danmark et værdifuldt Eje som bør ken-
des, bruges og udnyttes af vor Tid saaledes at det
øget og udviklet kan gaa i Arv til Efterkom-
merne.*

Selsk. Hedebosyn. Fremme.

1909. 2. 2661

KØBENHAVN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKIÆR)

1909

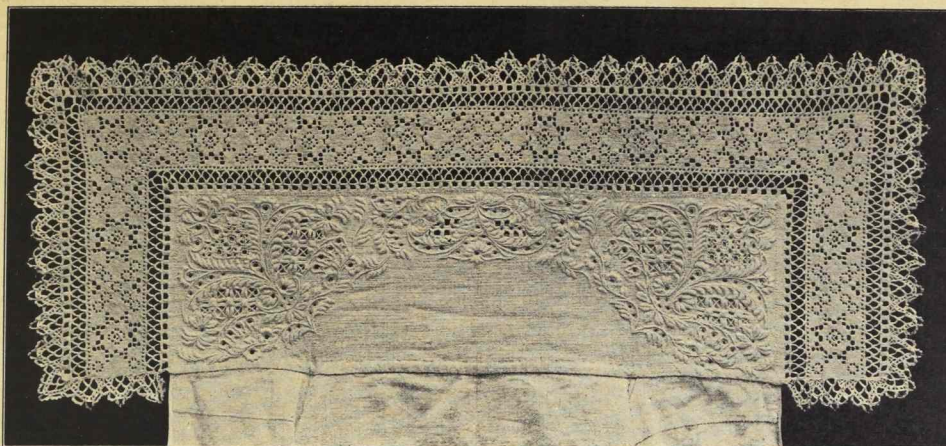

Fig. 1. Særkekrave med Baldyring.

OM HEDEBOSYNING.

FOREDRAG HOLDT I »SELSKABET HEDEBOSYNINGENS FREMME« D. 26. MARTS 1909.

AF ELNA MYGDAL.

PAA Heden, Egnen mellem Roskilde, Køge og København, og dens nærmeste Omegn, har den Hvidsyning eller Hvidsøm, som nu efter sit Hjemsted kaldes Hedebo-syning, været udøvet gennem en lang Aarrække; den begynder troligvis i Slutningen af det 18de Aarhundrede, har sin Blomstringstid i første Halvdel af det 19de Aarhundrede for derefter mellem 1850 og 1870 at gaa i Forfald og tilsidst ophøre som almindelig Husflid i sin Hjemstavn.

Syningen har i gamle Dage været drevet med en umaadelig Iver og Flid; hvert Øjeblik, der kunde spares fra andre Sysler, blev anvendt til Sytøjet, ja ofte gik dette endog forud for Husets øvrige Arbejde. Da Syningen intet indbragte i Penge —, den er fra først af syet udelukkende til Smykke for Udøvernes egne Omgivelser, — blev den ikke set paa med milde Øjne af de ældre i Hjemmene, i Særdeleshed ikke af Mændene. Da Husets Arbejde optog den meste Tid af Dagen, blev Aftenen og undertiden Natten tagen til Hjælp for at skaffe Tid til

den kære Syning, som derfor ofte er udført i en Belysning, man nu om Dage meget skulde betakke sig for at arbejde i. Naar blot det, der skulde syes efter Traad, var udført, kunde den saakaldte Stolpning og Udsyning laves ved meget ringe Lys, ja i bogstavelig Forstand i Maaneskinsbelysning. Men Øvelsen var stor og Mønstrene kendte, saa det blev endda vel udførte Arbejder. (Der findes paa Folkemuseet et Stykke, hvorom det med Bestemthed vides, at det er syet ved Maaneskin).

Skulde Pigerne i Marken, tog de Sytøjet med, og var der et Øjeblik Hvil, kom Sytøjet straks frem. Et Arbejde, der i sin Tid voldte stor Besvær, var at fjerne Stenene fra Marken; de mindre blev sat i Gærderne, men til de store blev der gravet Huller saa dybe, at Stenen kunde dækkes med Jord og Ploven gaa over dem. Der fortælles om en ung Pige, som var sat til at grave et saadant Hul, at hun, da hun var færdig med Gravningen, satte sig paa Stenen for at hvile og straks kom Sytøjet frem. Saa

Fig. 2. Haandklæde med Dragværk.

opdagede hun til sin store Forfærdelse, at Faderen kom gaaende hen imod hende. For at skjule Sytøjet for ham, kastede hun det, der havde været flere Maaneders Arbejde, ned i Hullet og dækkede lidt Jord over det. Faderen havde set det, men sagde intet, derimod væltede han Stenen ned i Hullet og dækkede den med Jord. Sytøjet var og blev begravet. — Havde de unge Piger Plads i København, kunde de dog ikke lade være med at sy; en Kvinde har saaledes selv fortalt, at hun, da hun omkring 1870 havde Plads i København, syede saakaldte Kniplinger fra Klokken 2 i de lyse Sommernætter. Paa Spørgsmaal, om hun da ikke blev træt og søvrig deraf, naar hun skulde passe sit Arbejde om Dagen, svarede hun Nej, dertil interesserede Syningen hende for meget.

Og virkelig! Syningen *er* interessant. Naar man rigtig giver sig af med den, ejer den egen betagende Evne, saa man daarlign kan slippe Arbejdet, man vil stadig blive ved, til man ser det færdigt.

Syningen blev anvendt dels til at pryde Huset, dels til at pryde Dragterne. Paa Sengeomhængene hængtes broderede Haandklæder, saadanne hængtes ogsaa paa den smalle Pille mellem Køkken- og Forstuedør. Paa et retvinklet Knæ over Bilæggerovnen hang til Stads en broderet

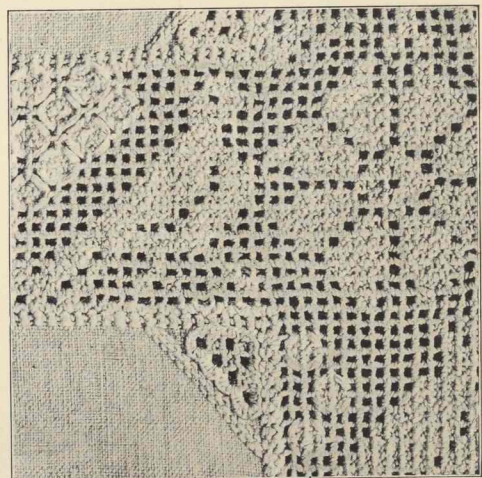

Fig. 3. Detaille af Haandklæde med Dragværk.

»Knædug«, og paa Hængehylderne og Stolpeskabet var der broderede Stykker. Lagener og Pudevaar broderedes med brede Mellemværk, Skjortekraver og Haandlinninger var prydede med Broderi, ja paa Skulderstykker og langt ned ad Ryggen strakte dette sig undertiden. Særkene havde brede broderede Kraver og Ærmer, ja selv det bageste Stykke af Linet, der skjultes af Huen, kunde være broderet.

Saa vel Syning som Mønstre har i Tidens Løb set meget forskellig ud. Fig. 2 viser et Haandklæde fra Tiden 1800—1815 med strængt stiliserede Dyr- og Planterformer, der minder om Hans Siebmachers i 1597 udgivne Bog med Broderi- og Kniplemonstre. Mønstret er syet tæt i et klart Net, der strækker sig over hele Bortens Bredde, og som fremkommer ved, at Traadene med Mellemrum udtrækkes paa begge Ledder af Tøjet. Syningen ses af Fig. 3 og kaldes Dragværk.

Derefter følger en Periode, der varer til c. 1830, hvor Mønstret syes i Stoffets egen tætte Bund, se Fig. 5. Karakteren er stadig strænge Former, geometriske blandet med stive Dyr- og Planterformer af omtrent samme Slags, som findes i skaanske Almuevævninger. Fremgangsmaaden ses i Fig. 4. Foruden selve Hovedborterne findes paa disse, som forøvrigt ogsaa paa senere Arbejder, en Mængde smaa Borter

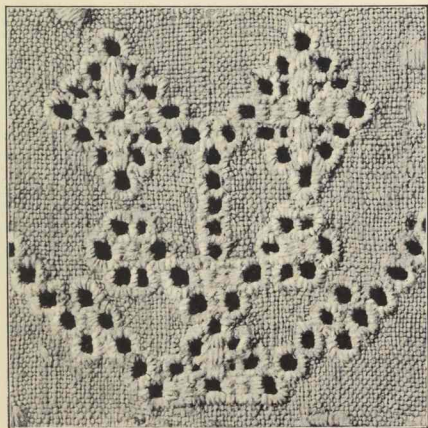

Fig. 4. Detaill af Syning fra Tyverne.

Fig. 5. Haandklæde fra Tyverne.

Fig. 6. Haandklæde fra Trediverne.

og Hulsømme. De bidrager i høj Grad til at gøre Helhedsindtrykket rigt og frembringer en behagelig Hvile for Øjet.

I Trediverne kommer Mønstrene til at se ganske anderledes ud. De bestaar af en rig Dekoration af stiliserede Blomstermotiver, de store Flader i Blomsterne er syede med en temmelig tæt Grund og randede med Kæde- eller Maskesting; desuden findes en Del Fladsyning. Mønstrene fra denne Tid er godt komponerede og Virkningen af de forskellige Grunde mellem de tætte Syninger er ofte aldeles henrivende, se Fig. 6 og Syning i Fig. 7.

I Fyrreerne kommer vi til den saakaldte Baldyringsperiode, se Fig. 9-11. Mønstrene er stadig stiliserede Plantemotiver; Fladerne syes med en Rigdom af klare Grunde, og omkring dem slynger sig et Væld af smaa Blade og Blomster, syet med Fladsyning. I denne Periode har Arbejderne naaet deres Højdepunkt i Skønhed og Rigdom i Udførelsen. Som De ser af denne Detaille, er Grundene, som forøvrigt paa alle de foregaaende, syet i selve Tøjets Traade; de firkantede Huller er her forholdsvis store, hvad der tillader en overordentlig Afveksling i Udfyldning af Grundene. (Fig. 8).

Fladsyningen er i denne Periodes Begyndelse syet med Traad, senere udføres

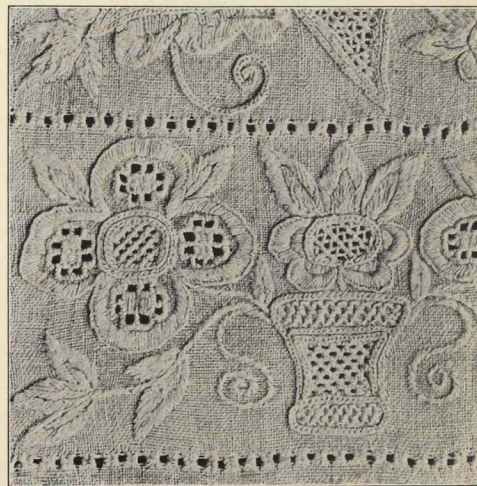

Fig. 7. Detaille af Fig. 6.

den i Bomuldsgarn. Traaden er blankere og gør en finere Virkning, den staar bedre til Stoffet i Lærredet, og bør derfor foretrækkes ved alle ikke alt for grove Mønstre.

Til de to sidst omtalte Arter Syning maa Tøjet paategnes, da Fladernes Grænser ikke følger Traadene, men paa begge Ledder danner dog Tøjets egne Traade Grundbestanddelene i de klare Partier. Tøjets Konstruktion er respekteret. Men omkring 1850 begynder man at klippe Tøjet ud efter Tegning, uden at respektere Traadene, og saa fylder man Syning i Hullerne efter Smag og Behag. Derved kommer Løshed i Grundenes Konstruktion, men ikke alene her kommer Løsheden, selve Mønstret bliver løst og usammenhængende og gør ofte et uroligt, ja forvirret Indtryk. Se Fig. 12—13.

Denne Syning, Kniplingsyning kaldet, holdt sig til omkring 70'ne, og da man begyndte at genoptage Hedebo-syningen, var det desværre den sidste Sort — Forfaldsperiodens — man først fik fat i. At man gjorde det, var dog ret naturligt; rundt om paa Landet sad der, og sidder der endnu gamle Kvinder, der har syet den Slags i deres Ungdom, medens Udøverne af de tidligere Arter er uddøde. Stilen bød tilsyneladent stor Frihed i Mønstre, og næsten

Fig. 8. Detaille af Baldyring.

Fig. 9. Haandklæde med Baldyring.

Fig. 10. Haandklæde med Baldyring.

alle mente at kunne lave Hedeboomønstre, men Friheden skejdede ud, og Mønstrene blev mer og mer usammenhængende. Grundene syedes mer og mer forskelligt, saa Lyseduge, hvor alle fire Hjørner er forskelligt udførte, ikke er ualmindelige. Dog kan der laves og er naturligvis ogsaa blevet lavet gode Ting i den Stil, men som Helhed kan Genren langtfra maale sig i Skønhed og Rigdom med de foregaaende Perioders, hvor Grundenes Skelet er Tøjets egne Traade, hvad der giver en ganske anden naturlig og fast Forbindelse med Stoffet.

Rigeste Udviklingsmuligheder har Baldyringensperiode og den foregaaende Kædestingsperiode, »men«, vil maaske Damerne sige, »vi kan slet ikke sy det«. Dertil vil jeg svare, at Selskabets Konsulent er at træffe Mandag og Fredag fra Kl. 2—4, Vestre Boulevard 10, 2. Sal, og vil med Glæde hjælpe Medlemmerne til Rette med de uvante Syninger. Kan man sy Knipplingssyning, kan man hurtig lære de ældre Syninger, i Særdeleshed Baldyringen.

Og hvor megen Skønhed kan Kvinder ikke frembringe for Hjemmene ved at udføre smukke Arbejder! Har man god Tid, kan man sy baade mange og store Arbejder, men har man kun lidt Tid, — nuvel, saa sy heller *et* godt Arbejde med rigt og smukt Mønster, end en Mængde Ting med fattige og daarlige Mønstre; sy hellere en smal Kant med en smukt udsyet Hulsøm, end nogle faa udklippede Huller, spredte over en stor Flade. Saalænge Kvinder oplæres i Haandarbejde i Skolerne, — og det vil de vel vedblive med en Stund endnu, heldigvis — vil Broderi være det Skønvirke, de har lettest ved at forstaa og udøve, i Fald de interesserer sig derfor. Naar gode Mønstre vil være let tilgængelige — og at sørge for det, er en af de Opgaver, Hedeboselskabet vil prøve paa at løse, — vil disse Mønstre kunne spredes viden om Land og vinde Indpas i smaa Hjem, hvor god Kunstindustri ellers neppe naar.

Desuden skulde der gerne skabes en Indtægtskilde for Landet. I vor Tid, hvor

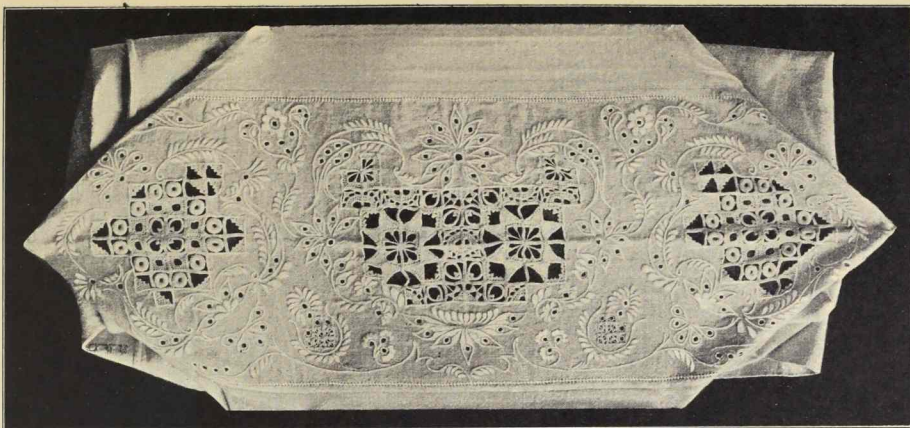

Fig. 11. Pudevaarsmelleværk med Baldyring.

de mange og lette Forbindelser mellem Landene bidrager til at udviske Folkenes nationale Ejendommelighed, vil Ting, der har et bestemt Særpræg, Ting, der adskiller sig fra andre Steders Frembringelser, have ret gode Chanser for at slaa igennem som Handelsvare. Var det saa ikke værd at prøve at lave en Eksport af vore Hedeboarbejder i god omhyggelig Udførelse efter gode Tegninger?

I vort Naboland Sverrige sluttede nogle kunstinteresserede Herrer og Damer sig sammen og dannede en Forening, »Handarbetets vännar«, paa et Tidspunkt, hvor al kunstnerisk Stræben paa det industrielle

Omraade var som uddød. De søgte tilbage til deres egen gamle tekstile Husflid, deres Løsen var Husflidens Forædling. De indsamlede gamle Ting, aftegnede dem, undersøgte Syninger og Vævninger og indøvede disse igen. Da de moderne Anilinfarver ikke kunde frembringe saa smukke og holdbare Virkninger som de i de gamle Bondearbejder, indsamledes alt, hvad samles kunde, af gamle Opskrifter paa holdbare Plantefarver, og frem af alle disse Studier og Forsøg er gaaet en Tekstiltilvirkning — saavel Syning som Vævning — som først alene har kopieret gamle Bondearbejder, men senere udviklet sig ganske

Fig. 12. Kniplingssyning.

Fig. 13. Pudevaarsmelleværk med Kniplingssyning.

selvstændig i moderne Retning, ikke saaledes at forstaa, at moderne svenske Arbejder fornægter den Rod, hvoraf de er rundne — tværtimod — moderne svenske Arbejder er saa nationalt svenske som vel muligt. Der udføres nu en Mængde af disse Arbejder ikke alene af Handarbetets vänner, men ogsaa af forskellige andre Firmaer i Sverrig. Gennem Smagens Forbedring er der givet Stødet til ny kunstnerisk Stræben i en Mængde andre ikke tekstile Fag. Svenskerne paapeger stadig i deres Omtale af den til Sommer kommende Udstilling i Stockholm, der skal vise, hvor langt man er naaet i kunstindustriel

Retning, hvilken stor Betydning Handarbetets vänner har haft for den svenske Kunstindustris Genoplivelse.

Maatte vi lære af Svenskerne! Ikke saa vi kopierer dem og bliver svenske, det passer ikke os, men saa vi lærer at søge tilbage til *vort eget*, fremdrager det bedste, forædler og udvikler det. — »Selskabet Hedebo-syningens Fremme« arbejder i den Retning. Gid dette Arbejde kunde lykkes! Thi dersom det lykkes, og det vil jeg bede alle de tilstedeværende yde deres Hjælp til, saa vil Selskabet ikke komme til at leve sit Liv forgæves, men løse en smuk og en national Opgave.

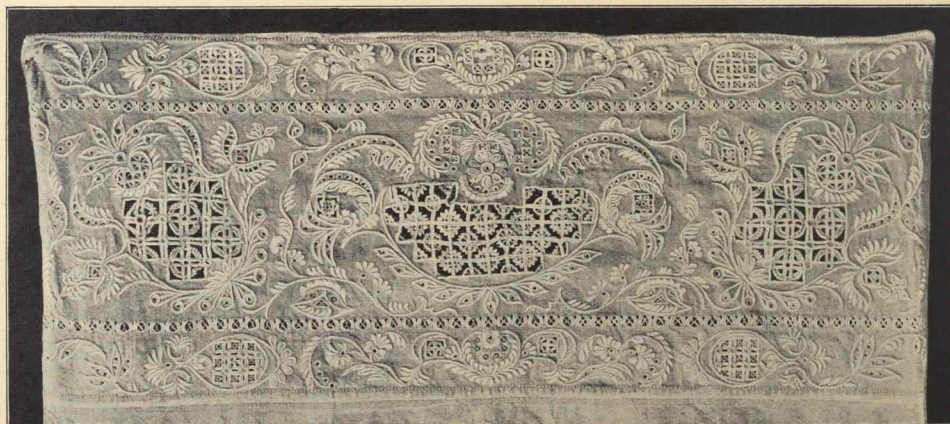
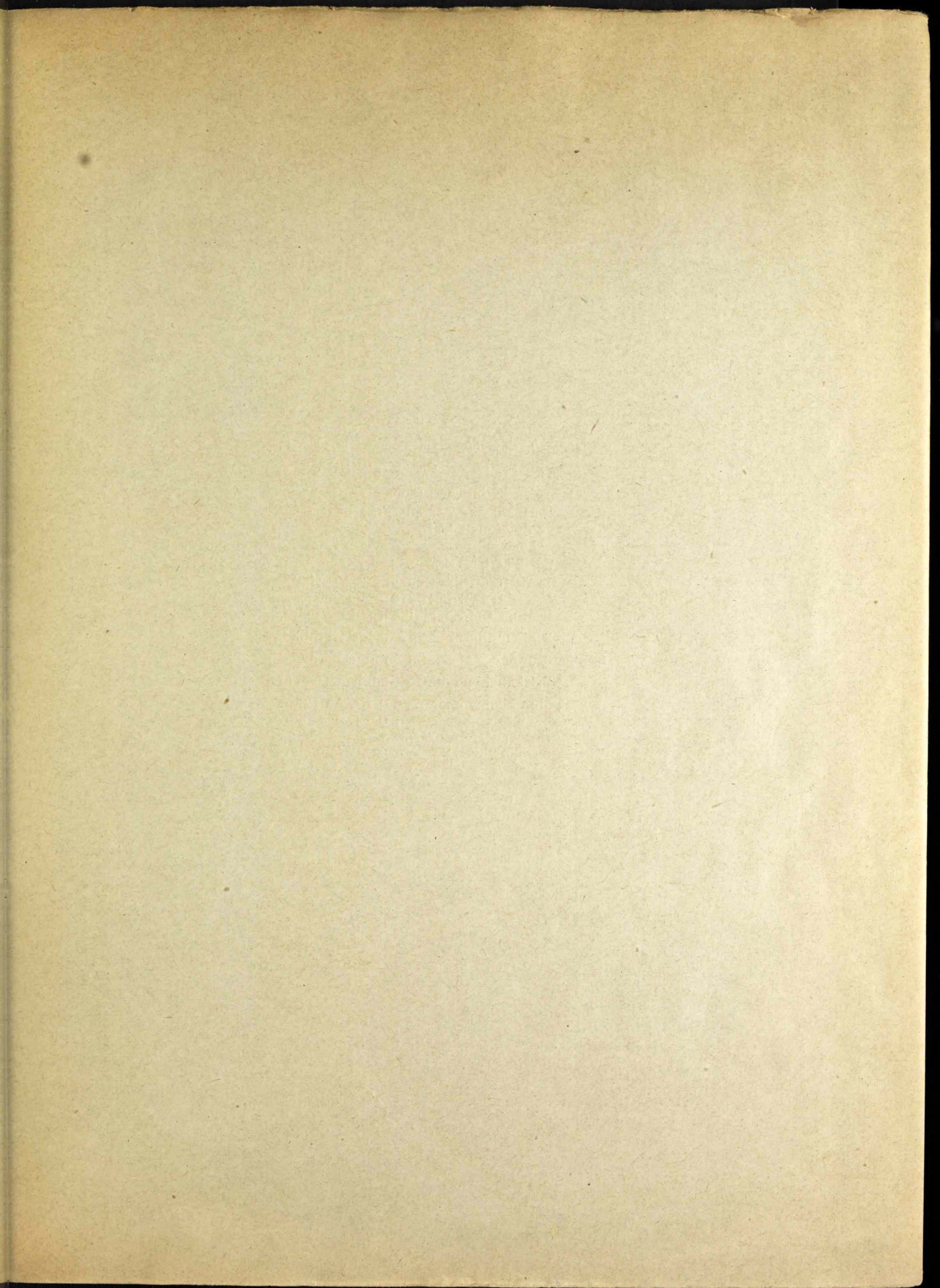

Fig. 14. Pudevaarsmelleværk med Baldyring.

SELSKABET
HEDEBOSYNINGENS FREMME
V. BOULEVARD 10 • KØBENHAVN B

Mandag, Fredag Kl. 2-4

Formaalet er, med Forbilleder fra gammel dansk Husflid, hvoraf Selskabet ejer en værdifuld Samling, og med NUTIDENS KRAV for Øje:

1 At fremstille Mønstre og kvindelige Haandarbejder i Hedebosyning, Guld- og Silkebroderier m. m.

2 om muligt at hæve Arbejdets Kvalitet,

3 og at øge Afsætningsmulighederne. —

Selskabet modtager Indmeldelser af

alm. Medlemmer med 2 Kr. Aarsbidr.

Skoler 5 Kr. Aarsbidr.

Broderiforretninger
og lignende 20 Kr. Aarsbidr.

